

OMNIBUS

Het mooiste
van
CLEMENS
WISSE

HET MOOISTE VAN CLEMENS WISSE OMNIBUS

Clemens Wisse

*Het mooiste van
Clemens Wisse omnibus*

Jouw hoeve is mijn thuis

Een veeboer uit Canada

De laatste wens van de boerin

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789401914680
NUR 344

© 2019 Uitgeverij Zomer & Keuning
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

Oorspronkelijke uitgave *Jouw hoeve is mijn thuis* © 2005 Uitgeverij Westfriesland
Oorspronkelijke uitgave *Een veeboer uit Canada* © 2005 Uitgeverij Westfriesland
Oorspronkelijke uitgave *De laatste wens van de boerin* © 2006 Uitgeverij Westfriesland

www.zomerenkeuning.nl

Alle rechten voorbehouden

Uitgeverij Zomer & Keuning vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Voor de papieren editie van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Jouw hoeve is mijn thuis

Hoofdstuk 1

‘Wil jij pa zijn pap geven, Sientje? De wekker liep wel af, maar ik ben nog even blijven liggen en toen weer ingedommeld.’ Grada Vaneman veegt de slaap uit haar ogen en kijkt haar dochter vragend aan. Het is maandagmorgen en dan moet zij vroeg naar de Aderbocht, de hoeve van boer Van Wijk, om te wassen. Door een ernstige maagkwaal kan haar man, Theo Vaneman, zijn werk op de Aderbocht niet meer verrichten en zit zijn gezin dus praktisch zonder inkomen. De beetjes die dochter Sientje als dagmeisje bij de rietdekker en zoontje Koos als krullenjongen bij de timmerman verdienen, zetten niet veel zoden aan de dijk. Moeder Grada moet dus mede de kost verdienen door voor de wat beter gesitueerde dorpingen te wassen en te strijken. Met een handkar haalt zij het wasgoed in teilen en manden op en bezorgt het weer als alles schoon en gestreken is. Haar handen zijn ruw en zitten vol kloven van het vele wassen.

‘Ga maar gauw, moe, anders wordt de boer weer nijdig als je te laat komt. Ik geef pa zijn pap wel.’ Sientje smeert gauw een paar boterhammen, die haar moeder onderweg naar de hoeve kan opeten, want tijd voor een rustig ontbijt is er deze morgen niet.

‘Schiet jij ook maar op, Sientje, anders krijg jij nog knorren van juffrouw Vrijman.’ Grada maakt zich zorgen dat Sientje door haar schuld op haar kop zal krijgen van de rietdekkersvrouw, maar Sientje schudt haar hoofd.

‘Ga nu maar, moe; jij loopt een groter risico dan ik. Juffrouw Vrijman kent de situatie hier en vindt het vast niet erg als ik een kwartiertje te laat kom.’ Sientje probeert haar moeder gerust te stellen en ze gaat vlug de pap opwarmen als moeder weg is. Bonkie, de vierjarige does, trekt door zacht te janken de aandacht van Sientje. Hij weet dat er af en toe een lekker hapje voor hem overschiet als Sientje

bij het fornuis staat. Het is de laatste tijd weliswaar geen vetpot, maar met Sientje heeft hij toch goede ervaringen. Hij kijkt het vrouwtje vragend aan, maar deze schudt haar hoofd. ‘Nee, jongetje, dit is niks voor jou. Dit is voor het baasje,’ zegt ze, de hond over zijn kop aaiend. Gelukkig heeft het beest geen weet van de zorgen in hun gezinnetje. Ze heeft medelijden met haar moeder die voor dag en dauw naar de Aderbocht moet om de hele ochtend te wassen. Als beloning krijgt ze geen geld, maar mag ze elke dag een liter melk halen, behalve op zondag, want dan wil de boer rust en geen volk aan de deur. Eén liter melk voor een gezin van vijf personen is bij lange na niet toereikend, maar Fried van Wijk vindt zes liter melk voor een beetje wassen genoeg. Dat zijn knecht door een ernstige maagaandoening alleen maar vloeibaar voedsel kan verdragen, laat hem koud. Hij zit ’s zondags voor in de kerk, maar een beetje medeleven met en belangstelling voor zijn doodzieke knecht is hem kennelijk te veel.

‘Is het niet te heet, pa?’ vraagt Sientje als haar vader een eerste hapje van de pap neemt. Eerst heeft ze hem geholpen rechtop te gaan zitten in de bedstee. Aan zijn vertrokken gezicht zag ze dat het hem moeite kostte en dat hij veel pijn had.

‘Nee, het is zo wel goed, meissie, maar ik heb nog niet veel trek; het is nog zo vroeg.’ Even legt Theo Vaneman een hand op de arm van zijn oudste dochter. De zorg waarmee zij hem omringt, ontroert hem. Zelf kan hij bijna niets meer.

‘Zal ik de buurvrouw vragen je straks de rest te geven?’

‘Nee, doe dat maar niet. Ik wacht wel tot moeder terug is van de boer.’ Theo heeft het er niet zo op dat vreemden hem verzorgen. De buurvrouw is weliswaar geen vreemde, maar ze is toch niet eigen en hij schaamt zich er ook een beetje voor dat hij zo afhankelijk geworden is.

‘Goed, pa. Ik roep Gonnie even, want anders verslaapt die zich en komt ze straks nog te laat op school. Daarna ga ik meteen weg, want ik wil ook niet al te laat bij juffrouw Vrijman aankomen. Dag! Tot vanavond.’

‘Tot vanavond.’ Als hij gaat liggen, trekt er weer een pijnscheut door zijn lijf. Een beetje pap kan zijn maag al niet meer verdragen.

Het is nog maar drie maanden geleden dat hij lange dagen bij Fried van Wijk op de hoeve maakte. Toen kreeg hij last van zijn maag en dat werd steeds erger. De dokter keek bedenkelijk en schreef hem volledige rust en aangepaste voeding voor. Naast de pijn die hij nu dag en nacht voelt, heeft hij ook grote zorgen om zijn gezin. De kinderen zijn jong en kunnen wel tegen een stootje, maar bij Grada gaan de jaren tellen. Zij moet zich voor een luttel bedrag uit de naad werken en op enige ondersteuning van de Aderbocht, waar hij meer dan twintig jaar hard gewerkt heeft, hoeft hij niet te rekenen.

Dat boer Fried van Wijk de steun aan het noodlijdende gezin van zijn zieke knecht tot een absoluut minimum wenst te beperken, ondervindt Grada die morgen aan den lijve. Zij ontmoet de boer op het erf als ze, moe van het wassen, met haar kan melk naar huis gaat. Ze groet de boer, maar deze broemt slechts iets en houdt haar staande.

‘Wat loop jij met een grote kan te sjouwen, wat zit daar dan in?’ vraagt hij met een nors gezicht.

‘Melk,’ antwoordt Grada naar waarheid. Zij vertelt er niet bij dat de boerin haar af en toe een paar liter extra geeft, zoals deze ochtend. Aagd van Wijk is de kwaadste niet, maar zij heeft bij haar man niet veel te vertellen. Fried maakt op de Aderbocht de dienst uit en hij heeft destijds besloten dat Grada voor haar wassen op maandagmorgen op doordeweekse dagen een liter melk mag halen.

‘Dat geloof ik graag,’ reageert de boer, maar hij haalt toch even het deksel van de kan af om te kijken of zijn vrouw zich wel aan de afspraak houdt. ‘Dat is veel meer dan de liter waar je recht op hebt, Grada,’ broemt hij nors. ‘Ga maar even mee terug naar binnen.’ In het achterhuis giet hij de melk in een litermaat en dan komt hij tot de ontdekking dat Grada bijna drie liter in haar kan had. Hij loopt rood aan van nijd en, na de laatste druppels uit de kan in de melk-emmer te hebben laten lopen, schept hij de litermaat vol en gooit die in de kan van Grada. ‘Als ik je weer betrap, is het afgelopen met het wassen en dus ook met gratis melk.’ En met die waarschuwing van de rijke boer mag Grada vertrekken. Zij heeft de deur nog maar net achter zich gesloten als zij de boer al tegen zijn vrouw hoort schelden. Wat er precies gezegd wordt kan ze niet verstaan, maar ze kan wel

raden welke verwijten de boerin te horen krijgt.

Onderweg naar huis loopt ze zacht te snikken. Wat een rotvent is die boer toch! Hoe durft die hufter over gratis melk te praten. Zij slooft zich een halve dag uit voor zes liter melk in de week en hij noemt het gratis. Als ze niet de hoop had dat Theo na zijn herstel weer gewoon aan het werk kan gaan op de Aderbocht, dan zou ze uit eigen beweging met wassen voor de boerin stoppen. Die paar liter melk kan zij elders ook wel verdienen. Voor de boerin zou ze het wel naar vinden, want dat is een hartelijk mens. Helaas heeft ze, evenals zovele boerinnen, niks te vertellen.

Ze spoedt zich naar huis en poetst haar tranen zorgvuldig weg, want Theo mag zeker niet zien dat ze gehuild heeft. De lieve man heeft al narigheid genoeg. Dag en nacht pijn en volkomen hulpeloos. Als zij van huis is, Sientje en Koos op hun werk en Gonnje naar school, ligt Theo alleen thuis. Op haar verzoek gaat Toos Wardam, de buurvrouw, af en toe kijken of hij soms iets nodig heeft. Van Theo hoeft dat niet, maar het geeft haar een geruster gevoel. Als er iets met haar man gebeurt, kan Toos ingrijpen of hulp inroepen. Ze is toch zo bang dat de man, waarmee ze al bijna twintig jaar lief en leed deelt, zijn ziekte niet te boven zal komen. Dokter Koren kijkt steeds bedenkelijker als hij langskomt. Veel kan hij niet doen, want Theo Vaneman heeft een ziekte waar geen medicijnen voor zijn. Hij wenst zijn patiënten die die ziekte hebben, een kort ziekbed toe. De dood is het onvermijdelijke gevolg van deze slopende ziekte en de maanden en weken daarheen vormen voor de betrokkenen een lijdensweg. Hoe korter het ziekbed, hoe korter ook het lijden. Zolang er leven is, is er hoop, zeggen de mensen, maar hij, dokter Govert Koren, heeft voor Theo Vaneman de hoop allang opgegeven. Toch houdt hij deze wetenschap voor zichzelf. Zolang de familie enige hoop heeft, is het leven voor hen nog draaglijk.

Dagen en weken rijgen zich aaneen, maar er komt in de toestand van Theo Vaneman geen verbetering, eerder gaat het bergafwaarts en dat baart moeder Grada en de kinderen grote zorgen. Ook Theo raakt opstandig. Als pastoor Schouwenaer langskomt, klaagt hij zijn nood

en vraagt de blozende en weldoorvoede herder van hun parochie waar hij al zijn ellende aan verdiend heeft. Wat heeft hij misdaan dat God hem zo zwaar straft? Hij is altijd goed geweest voor zijn vrouw en kinderen en hij heeft bij Fried van Wijk de beste jaren van zijn leven hard gewerkt om de kost voor zijn gezin te verdienen. Al maanden ligt hij ziek thuis en van de boer heeft hij nog niets gehoord of gezien. ‘Ik had verwacht dat hij wel enige belangstelling zou tonen, meneer pastoor, maar niks, nul komma nul! Dat noem ik niet christelijk en dat hij mijn vrouw afscheept met enkele liters melk in de week voor een halve dag wassen al evenmin.’

‘Je moet niet opstandig worden, mijn beste,’ reageert de pastoor op de woordenstroom van zijn zieke parochiaan. ‘God geeft kracht naar kruis en Zijn wegen zijn onnavolgbaar.’

‘Maar het is wel oneerlijk verdeeld in de wereld, meneer pastoor. Dat zult u toch met mij eens zijn. De boer alles en wij niks. Hij moest zich schamen!’

‘Zal ik eens met Van Wijk gaan praten?’

‘Nee, doe dat maar niet, meneer pastoor.’ Theo bedenkt dat hij zijn biezen wel kan pakken als de boer hoort dat hij zich bij de pastoor over hem beklaagd heeft.

‘Zo je wilt. Laten we samen bidden dat je spoedig mag herstellen.’ De pastoor vouwt zijn handen en samen bidden ze. Het gezamenlijke gebed luidt doorgaans het einde van de visite in en dat is ook nu het geval.

Pastoor Schouwenaer is allang blij dat hij Fried van Wijk niet op het matje hoeft te roepen. Hij is het eens met Vaneman dat de boer wel wat meer belangstelling en medeleven zou mogen tonen, maar Van Wijk is een vooraanstaand lid van het kerkbestuur en een van de meest invloedrijke boeren van het dorp. Hem lastigvallen met de problemen van een zieke knecht zou de onderlinge verstandhouding niet bevorderen.

‘Wilt u nog niet een bakkie koffie, meneer pastoor?’ vraagt Grada als de visite afgelopen is, maar de pastoor schudt zijn hoofd.

‘Doe geen moeite, vrouw Vaneman, ik heb nog meer visites af te leggen. Spreek je man een beetje moed in, want hij begint opstandig

te worden en dat komt zijn genezing niet ten goede.’ Pastoor Schouwenaer houdt niet van opstandige parochianen en eigenlijk ook niet van de koffie van armlastigen. Zijn volgende visite is bij boer Wensing en diens vrouw schenkt een heerlijke bak koffie. Dus gaat hij maar liever een deurtje verderop.

Terug bij haar zieke man ziet Grada dat Theo met gesloten ogen ligt te hijgen. ‘Gaat het wel, jongen?’ vraagt ze bezorgd. ‘Je moet je niet zo druk maken als de pastoor er is, want dat is slecht voor je.’

‘Zei de pastoor dat?’ vraagt Theo. Hij moet toegeven dat het gesprek met pastoor Schouwenaer hem afgemat heeft. ‘Maar bij wie moet ik dan mijn nood klagen?’ vraagt hij zich zuchtend af.

‘Je moet je niet zo opwinden, Theo. Ik hoorde wel dat je je ook beklaagde over de boer. Dat is niet zo verstandig, jongen, want van hem zijn wij afhankelijk. We wonen ook nog in zijn huis en, hoewel jij niet kan werken, hoeven we niets te betalen en mogen we hier blijven wonen.’

‘Dat is wel het minste wat die hufter kan doen,’ vindt Theo, maar Grada maant hem weer tot kalmte.

‘Ik meende meneer pastoor te horen vragen of hij met Fried moet gaan praten, maar jouw reactie heb ik niet gehoord.’

‘Jij zegt dat het niet verstandig van me was me bij meneer pastoor over de boer te beklagen en dat ben ik wel met je eens. Ik heb de pastoor dan ook gezegd dat hij het maar niet moet doen. Voor welke gevolgen ik bang ben, heb ik maar niet gezegd.’

‘Waar ben je bang voor, Theo?’

‘Dat ik mijn biezen wel kan pakken als Fried hoort dat ik me bij de pastoor over hem beklaagd heb.’

‘Gelijk heb je.’ Tot vreugde van Grada denkt Theo nog steeds dat hij binnen afzienbare tijd wel weer aan het werk zal kunnen gaan. Zijzelf is niet zo optimistisch. Theo gaat zienderogen achteruit en zij vreest het ergste. Wel goed dat haar man de hoop op herstel nog niet heeft laten varen, maar hij moet zich niet zo opwinden, want door al het gepraat ligt hij nu uitgeput te hijgen in de bedstee.

Als het gezin van Theo Vaneman die avond aan tafel het karige maal nuttigt, heerst er een gedrukte stemming. Aan het einde van de middag als de kinderen thuiskomen, is hun eerste gang naar de bedstee om vader te begroeten en die dag ziet pa er nog beroerder uit dan normaal.

‘Is er iets gebeurd waardoor pa zo afgemat is, moe?’ vraagt Sientje als zij met haar moeder de vaat wast.

‘Meneer pastoor kwam kijken hoe het met pa gaat.’

‘Ik begrijp het verband niet tussen het bezoek van meneer pastoor en de toestand van pa. Vanmorgen, toen ik wegging, was hij veel rustiger.’

‘Het gesprek met de pastoor heeft pa erg vermoeid, Sientje. Pa wordt opstandig. Hij begrijpt niet waar hij het aan verdiend heeft dat God hem zo’n zware last op zijn schouders legt.’

‘En de pastoor zegt dan natuurlijk dat Gods wegen ondoorgrondelijk zijn en dat Hij kracht naar kruis geeft.’

‘Hoe weet jij dat zo goed?’ Grada verbaast zich erover dat haar dochter precies weet wat de pastoor gezegd heeft.

‘Dat is zo’n beetje zijn stokpaardje. Er gaat geen preek voorbij zonder dat hij die uitspraak doet.’

‘Daar heb ik niet zo op gelet, kindje, maar ook ik maak me er zorgen om dat pa zo opstandig wordt. In opstand komen tegen God is een zonde. En daar blijft het niet bij; pa beklaagde zich tegenover meneer pastoor ook over de boer.’

‘Dat zal tijd worden, moe. Het is een grof schandaal dat hij niet naar pa taalt en dat hij jou voor al je geploeter afscheept met een paar liter melk. Gaat meneer pastoor de boer erop aanspreken?’

‘Dat wilde hij wel, maar pa heeft hem er gelukkig van kunnen weerhouden.’

‘Dat begrijp ik niet. Waarom in vredesnaam?’

‘Pa is bang dat de boer hem, als hij weer aan het werk kan, de bons zal geven als hij hoort dat pa zich bij de pastoor over hem beklaagd heeft.’

‘Hij is ertoe in staat, die naarling. Fijn vind ik het wel te horen dat pa de moed niet opgeeft en denkt binnen afzienbare tijd weer aan het

werk te kunnen gaan. Ik hoop het ook vurig, maar ik maak me toch grote zorgen, moe.’ Sientje kan het niet helpen dat de tranen haar in de ogen springen en Grada die het ziet, drukt haar dochter zacht tegen zich aan.

‘Laten we maar hopen en bidden dat het nog goed komt, meissie,’ zegt ze zacht.

De hoop van Grada Vaneman dat het nog goed komt met haar man blijkt ijdel te zijn. Theo gaat steeds verder achteruit en er komt een dag dat hij geen voedsel meer kan verdragen. Een slokje water krijgt hij nog met moeite naar binnen.

‘Ik kan u geen hoop meer geven, vrouw Vaneman,’ zegt dokter Koren als hij weer langskomt. ‘Ik zal pastoor Schouwenaer van zijn toestand op de hoogte stellen, want het wordt tijd dat hij bediend wordt.’

‘Is er niks meer aan te doen, dokter?’ vraagt Grada vertwijfeld en als de dokter beslist zijn hoofd schudt, laat zij haar tranen de vrije loop. Nog diezelfde dag komt meneer pastoor langs om Theo te bedienen en die nacht komt er een einde aan diens lijdensweg.

‘U moet maar bedenken dat hij nu beter af is, vrouw Vaneman,’ zegt dokter Koren als hij die nacht bij de dode komt. ‘Ik wist vanaf het begin van zijn ziekte welke de afloop zou zijn en dus wenste ik uw man een kort ziekbed en dus een korte lijdensweg toe. Hij was sterker dan ik dacht.’

‘Ik heb het niet zeker geweten, maar het wel vermoed, dokter. Gelukkig is hij uit zijn lijden verlost, maar mijn kinderen en ik zijn er kapot van. Het was zo’n goeie man!’ Grada snikt haar verdriet uit.

Hoewel Sientje en Koos hun tranen ook niet kunnen bedwingen, proberen zij hun moeder te troosten. Gonnie, die niet wakker geworden is door alle commotie, ligt nog in de bedstee. ‘Laat haar maar slapen,’ zegt Grada zacht. ‘Morgenochtend zal ik het haar wel voorzichtig vertellen.’

Er breken onwezenlijke dagen aan voor Grada en haar kinderen. De kist waarin Theo ligt opgebaard, is eenvoudig, want geld voor een mooie kist is er niet. Als er een rijke boer begraven wordt, zit de

kerk vol, maar bij de rouwmis voor Theo Vaneman zijn er slechts enkele banken bezet. Ook de stoet naar zijn laatste rustplaats is klein, maar de mensen die er zijn, hebben te doen met de naaste familie.

De woorden van dokter Koren dat het voor vader gelukkig is dat hij eindelijk uit zijn lijden verlost is, is de enige troost die de nabestaanden hebben. De eerste weken gaat iedereen zachtjes door het huis alsof ze nog stil moeten zijn omdat vader even is ingedommeld. Door hard te werken proberen ze hun zinnen te verzetten, maar ze missen vader wel heel erg. Geen moment van de dag is hij uit hun gedachten. Als er al een lach in huis klinkt, dan is het die van kleine Gonnie. De veerkracht van een kind is groter dan die van een volwassene. Toch slijten de scherpe randjes van hun verdriet naarmate de tijd vordert. Het verdriet wordt minder, maar de zorgen nemen toe.

Grada heeft haar werk bij Fried van Wijk opgezegd. Ze kan zijn aanwezigheid niet langer verdragen, maar compensatie voor haar taken daar kan zij moeilijk vinden. De spoeling wordt dus nog wat dunner en de winter met vorst en sneeuw maakt het nog erger. Als er een laag sneeuw ligt heeft Grada de grootste moeite de handkar met wasgoed erdoorheen te duwen, maar ze moet wel, want er moet brood op de plank blijven. De snijdende wind dringt door haar dunne mantel heen en als ze een beetje bezweet is door het harde duwen, voelt zij de kou tot op haar huid. Die avond heeft ze koorts en zit ze te klappertanden.

‘Ga jij even naar de dokter en vraag hem langs te komen, Koos,’ draagt Sientje haar broer op, maar Grada protesteert. ‘Het gaat wel over; wacht nog maar een dagje.’

‘Maar ik maak me zorgen, moe.’

‘We hebben geen geld voor de dokter, kindje,’ steunt Grada. ‘Zal ik toch maar gaan?’ vraagt Koos, die zijn jas al aangetrokken heeft, maar Sientje schudt haar hoofd en zegt dat ze tot de volgende morgen zullen wachten.

‘Als je dan nog koorts hebt, halen we de dokter erbij, hoor! Je moet maar naar bed gaan, want het wordt hier te koud voor je.’ Om brandstof uit te sparen laat Grada de kachel al in de vooravond uit-

gaan met als gevolg dat het tegen bedtijd behoorlijk koud geworden is in de kamer.

In haar eigen bed kan Sientje de slaap niet vatten. Zij maakt zich zorgen om de toestand van haar moeder en dan besluit ze om even te gaan kijken hoe het met haar gaat. Om Gonnie niet wakker te maken laat ze zich geruisloos uit de bedstee zakken en loopt ze op haar tenen naar de bedstee in de huiskamer. Ze schrikt als ze haar moeder hoort praten. Vlug steekt ze een klein olielampje aan en opent voorzichtig de deuren van de bedstee. Bij het licht van het lampje ziet ze dat haar moeder een hoogrode kleur heeft en dat er dikke zweetdruppels op haar voorhoofd staan. ‘Die rotboer... wacht... ga niet weg, Theo!’ hoort ze haar angstig roepen en dan gaat moeder rechtop zitten en maait ze met haar armen alsof ze iets of iemand wil beetgrijpen.

‘Rustig, moe!’ fluistert Sientje ontzet en ze probeert haar terug te duwen, maar Grada grijpt zich dan aan haar dochter vast en kijkt haar met grote angstogen aan. Ze ijlt, gaat het door Sientje heen. Nu heeft ze er spijt van haar zin die avond niet te hebben doorgedreven om Koos naar dokter Koren te sturen. Ze zit te bibberen van de spanning en de kou, maar ze besluit haar moeder niet alleen te laten. Het lampje zet ze op de tafel, ze laat de deuren van de bedstee open en kruipt vervolgens naast haar moeder onder de dekens. Als ze moeder aanraakt, voelt ze dat die helemaal gloeit.

Het wordt een zware nacht voor haar, want telkens begint moe weer te ijlen en dan kan ze haar maar met moeite in bedwang houden. Al heel vroeg maakt ze Koos wakker en vraagt hem dokter Koren te gaan waarschuwen. ‘Zeg maar tegen de dokter dat moe koorts heeft en ijlt.’

‘Is het zó erg, Sientje?’ schrikt Koos, die haastig in zijn kleren schiet om naar de dokter te gaan.

‘Longontsteking,’ is de diagnose van dokter Koren. ‘Ze kan niet alleen blijven, Sientje. Ook ’s nachts moet ze in de gaten gehouden worden.’

‘Ik blijf bij haar, dokter,’ zegt ze en tot Koos: ‘Loop jij even bij de

rietdekker aan en zeg tegen juffrouw Vrijman dat ik enkele dagen niet kan komen.’

De enkele dagen groeien uit tot meer dan een week. Iedere dag komt de dokter even langs en hij schudt bedenkelijk zijn hoofd. Sterke, weldoorvoede mensen hebben voldoende weerstand om een longontsteking te overleven, maar, de situatie in het gezin van Grada Vaneman kennende, maakt hij zich om deze patiënte grote zorgen.

Sientje heeft dikke wallen onder haar ogen van vermoeidheid. Niet alleen overdag, maar ook ’s nachts is zij de aangewezen persoon om bij moeder te waken. Gelukkig komt overdag af en toe buurvrouw Toos Wardam langs om haar taak voor een paar uurtjes over te nemen, zodat Sientje even iets van haar tekort aan slaap kan inhalen.

Na meer dan een week heeft Grada zo’n onrustige nacht, dat Sientje de angst om het hart slaat. Nog maar zo kortgeleden heeft zij haar vader verloren; gaat ze nu ook nog haar moeder verliezen? Telkens moet ze haar terugduwen in het kussen en terwijl het zweet tappelings van haar af druipt, klinkt haar stem steeds gejaagder en angstiger. Tegen de ochtend wordt ze wat rustiger en dan valt Sientje uitgeput in slaap. Na een poos schrikt ze wakker van gestommel in huis. Het is Koos die aanstalten maakt naar zijn werk te gaan. Als ze bij het schaarse licht van het lampje naar haar moeder kijkt, ligt die haar met een peinzende blik aan te kijken. ‘Ben je maar bij me in bed gekropen, Sientje?’ vraagt ze en dan barst Sientje in snikken uit en overdekt het gezicht van haar moeder met innige kusjes.

‘Wat doe je nou? Waarom huil je?’ Het is wel duidelijk dat Grada Vaneman er geen benul van heeft dat zij door het oog van de naald gekropen is. Voor haar is, na de eerste koortsaanvallen, de tijd stil blijven staan. Ze is wel erg moe en haar ogen vallen dicht voordat Sientje kan reageren.

Aan haar rustige ademhaling merkt Sientje dat haar moeder slaapt. Ze gloeit ook niet meer. Zou het ergste voorbij zijn? Wordt haar moeder weer beter? Het zijn vragen waarop zij zelf geen antwoord kan geven.

Degene die ervoor gestudeerd heeft zulke vragen te beantwoorden

is dokter Koren. Hoewel hij weet dat vrouw Vaneman niet in staat zal zijn de rekening te betalen, is hij dagelijks poolshoogte gaan nemen. Al zwaar getroffen door het overlijden van hun vader moet de kinderen het lot van ook nog het verlies van hun moeder tegen elke prijs bespaard blijven. Met spanning volgt hij het verloop van de ziekte en het verbaast hem dat de vrouw het zo lang volhoudt. Bij een zware longontsteking komt de crisis meestal rond de negende dag en dus is hij er op de ochtend van die dag vroeg bij om te kijken hoe het gaat.

‘Het was heel erg vannacht, dokter, maar vanmorgen praatte ze even gewoon tegen me en daarna is ze meteen in slaap gevallen. Ze is nu rustig en ze is niet meer zo warm.’ Sientje kijkt de dokter verwachtingsvol aan, want hij zal wel weten of dat een goed of een slecht teken is.

‘Dat is een goed bericht,’ zegt de arts tot onuitsprekelijke vreugde van Sientje.

‘Wordt ze weer beter, dokter?’

‘We zijn er nog niet, Sientje, maar ik vind het al heel wat dat ze de crisis doorstaan heeft. Ze is sterker dan ik dacht, maar ze moet nog veel rusten.’

‘Maar wordt ze weer helemaal de oude, dokter?’ dringt Sientje aan. Ze wil zekerheid en ook zij snakt naar rust, want de afgelopen week heeft haar volledig gesloopt.

‘Je moeder heeft rust, warmte en goede voeding nodig, Sientje, en zo te zien jij ook. Geef je moeder de zorg die ze nodig heeft, maar zorg ook een beetje voor jezelf, want jij bent ook aan rust toe na al die doorwaakte nachten. Ik zal je wel iets voorschrijven waardoor je goed zult kunnen slapen.’

‘Maar al die zorg en medicijnen kunnen wij niet betalen, dokter,’ zegt Sientje bedeesd, maar dokter Koren wuift haar bezwaren weg.

‘Laten we over geld voorlopig maar niet praten, meisje,’ reageert hij en dat geeft Sientje meer rust dan het beste medicijn.

Als de dokter weg is, zit Sientje met haar hoofd in haar handen aan de keukentafel. Rust, warmte en goede voeding heeft moeder nodig.

CLEMENS WISSE

schrijft al veertig boeken lang over het welgevalen van boeren, meiden en andere plattelandsbewoners. Deze bundeling van zijn mooiste werk bevat drie boerenromans, speciaal samengesteld door de jubilerende auteur, te weten *Jouw hoeve is mijn thuis*, *Een veeboer in Canada* en *De laatste wens van de boerin*.

Clemens Wisse schrijft historische boerenromans die zich afspelen in het Groene Hart. Hij is het tiende kind uit een gezin met veertien kinderen en groeide op in de landelijke omgeving van Alkemade. Hij besloot al snel dat hij wilde schrijven. Wisse blinkt uit in beschrijvingen van het boerenleven rond 1900. Zijn liefde voor het ongecompliceerde en niet-mechanische plattelandsleven van de eerste helft van de twintigste eeuw is onuitputtelijk.

Z&K

ISBN 978 94 0191 468 0 NUR 344

9 789401 914680

www.zomerenkeuning.nl